

Remiss - utkast till Lagrådsremiss Skärpta krav i sfi

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har beretts möjligheten att lämna synpunkter på förslagen i *Utkast till lagrådsremiss Skärpta krav i sfi*. I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslaget i avsnitt 6.4 samt förslaget i avsnitt 8. SKR har valt att även lämna synpunkter på förslaget i avsnitt 6.3 och 6.5, samt på kap 9 (Konsekvenser).

Sammanfattning

SKR instämmer i regeringens resonemang om att progressionen och genomströmningen i sfi behöver förbättras. Förbundet ser därför positivt på regeringens förslag om en tidsbegränsning av elevernas rätt till sfi. Det är något som kan komma att skapa en tydligare målbild för eleverna och i sin tur gynna progression och genomströmning i utbildningen. Förbundet anser dock att regeringen även borde satsa på kompetenshöjande insatser för lärare i sfi för att på så sätt höja kvalitén på utbildningen och förbättra genomströmningen. Vidare anser SKR att den tidigare KLIVA-utredningens förslag om ett system med verksamhetspoäng i sfi skulle kunna bidra till ökad genomströmning och välkomnar därför att regeringen nu har gett Skolverket ett uppdrag som innebär just det.

SKR har följande synpunkter på regeringens förslag.

- SKR tillstyrker förslaget om att den individuella studieplanen överlämnas mellan huvudmän i det fall eleven byter huvudman. Förbundet vill dock framhålla vikten av att regeringen tar fram ett digitalt stöd för överlämnandet av uppgifterna. SKR anser också att folkhögskolor som bedriver motsvarande sfi bör omfattas av förslaget.
- SKR ser positivt på att tidsbegränsningen av rätten till sfi har setts över, då det kan motverka dagens inlåsnings effekter. Förbundet anser att det behöver utredas vidare vilka alternativen blir när behovet av språkstudier kvarstår efter att tidsfristen har löpt ut.
- SKR tillstyrker förslaget om att den som har rätt att delta i sfi ska ha rätt att delta i sådan utbildning även i en annan kommun än hemkommunen. Som förslaget nu är utformat är det i linje med de

synpunkter som SKR framförde i sitt yttrande till utredningens betänkande.

- SKR tillstyrker regeringens förslag på datum för ikraftträdande och övergångsbestämmelser. Förbundet anser dock att datumet för när tidsbegränsningen börjar gälla för elever som har tagits emot till sfi före den 1 januari 2025 bör föras in i den individuella studieplanen
- Flera av förslagen i utkastet till lagrådsremiss innebär en ökad administration för kommunerna och SKR anser att regeringen behöver beräkna kostnaden för den ökade administrativa bördan. SKR anser också att regeringen behöver klargöra beräkningen som ligger till grund för de 57 miljoner kronor som ska tillföras kommunerna årligen från och med 2025.

6 Kommunernas ansvar för sfi ska skärpas

6.3 Den individuella studieplanen för en elev i sfi ska innehålla en uppgift om den tidpunkt då eleven för första gången togs emot till utbildningen.

När en elev i sfi övergår till en annan huvudman för utbildningen, ska den huvudman som eleven lämnar överlämna elevens individuella studieplan till den mottagande huvudmannen.

- SKR tillstyrker förslaget.

SKR ser positivt på förslaget om att den mottagande huvudmannen får tillgång till den individuella studieplanen vid byte av huvudman. Informationen är viktig för att underlätta nivåplacering och fortsatta insatser. Förbundet anser dock att regeringen behöver ta fram en digital lösning för hur huvudmännen ska få tillgång till uppgifterna i den individuella studieplanen. Idag saknas systemstöd för att överföra individuella studieplaner mellan huvudmännen och det är inte rimligt att huvudmännen vid varje tillfälle ska samråda om lämpliga former för överlämnande av planen. Dessutom har den huvudman som eleven lämnar inte alltid vetskap om vilken huvudman som eleven byter till. Med regeringens förslag är det enbart hemkommunen som får information om att eleven har mottagits hos annan huvudman. SKR föreslår därför att regeringen ger Skolverket i uppdrag att ta fram en digital lösning som gör uppgifterna i den individuella studieplanerna tillgängliga för den huvudman som eleven byter till, och i det beaktar erfarenheter från tidigare fall där kommunerna har haft behov av ett digitalt stöd för att avgöra rätten till studier (cf. Rätt till behörighetsgivande utbildning inom komvux (Ds 2015:60)).

SKR ser vidare problem med att folkhögskolor som bedriver motsvarande sfi inte ska få tillgång till uppgifterna i den individuella studieplanen. En elev kan gå från att studera sfi hos en kommunal huvudman till att studera motsvarande sfi hos en folkhögskola till att på nytt studera sfi hos en kommunal huvudman osv. Här kommer det inte att vara möjligt att följa den tidpunkt då eleven för första gången togs emot till utbildningen eftersom den individuella studieplanen inte görs

tillgänglig. En sådan hantering talar inte för en rättssäker process och syftet med regeringens förslag kommer inte heller infrias i dessa fall. Detta eftersom individerna kommer att kunna studera sfi under en längre tid än regeringens förslag på tidsbegränsning.

Med en nationell digital lösning skulle vissa uppgifter även kunna överföras till folkhögskolorna som bedriver motsvande sfi eftersom det på teknisk väg kan gå att reglera vem som får tillgång till vilka uppgifter. På detta sätt skulle folkhögskolor som bedriver motsvarande sfi till exempel kunna få tillgång till uppgiften om tidpunkt då eleven för första gången togs emot till sfi, men nekas tillgång till sekretessbelagda uppgifter.

6.4 Rätten att delta i sfi ska begränsas till att gälla i tre år från den tidpunkt då personen för första gången togs emot till utbildningen. Huvudmannen ska besluta om att förlänga den tid som personen har rätt att delta i utbildningen, om tidsperioden inte har löpt ut och om personen med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl. Ett sådant beslut ska få fattas för högst sex månader åt gången. Den totala tiden för förlängning ska inte få överstiga tre år.

Även om tidsfristen fortfarande löper ska huvudmannen få besluta att utbildningen ska upphöra för en elev, om eleven saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller av annan anledning inte gör tillfredsställande framsteg.

Den vars utbildning i sfi har upphört enligt beslut av huvudmannen eller som frivilligt har avbrutit utbildningen ska på nytt beredas sådan utbildning, om det finns särskilda skäl för det och det kan ske inom ramen för de tidsfrister som anges ovan.

- SKR ser positivt på att tidsbegränsningen av rätten till sfi har setts över, då det kan motverka dagens inlåsnings effekter. Förbundet anser att det behöver utredas vidare vilka alternativen blir när behovet av språkstudier kvarstår efter att tidsfristen har löpt ut.

Alternativ efter att tidsfristen har löpt ut

SKR saknar ett resonemang om vad alternativen blir för de individer som efter tidsfristen har löpt ut fortfarande har behov av språkstudier. Eleverna som studerar sfi har olika utbildningsbakgrunder och förutsättningar att fullfölja utbildningen inom den tidsbegränsning som regeringen föreslår. Dessutom finns det elever med vissa former av funktionsnedsättningar som kan behöva längre studietid. I utredningens förslag finns möjlighet till förlängning av studierna utan ett tak för hur länge förlängningen kan fortgå. Denna möjlighet finns inte i regeringens förslag. SKR anser därför att regeringen behöver utreda vad alternativen blir för dem som har

behov av ytterligare språkstudier efter att tidsfristen har löpt ut och vad det i sin tur kommer att innebära för kommunerna, både i termer av arbete och kostnader.

Särskilda skäl för att fortsätta studierna

Regeringen föreslår att eleverna i sfi ska ha möjlighet att fortsätta studierna utöver tre år om de med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl. SKR anser att förslaget till formulering i 20 kap. 31 a § andra stycket 2 skollagen bör ändras till att motsvara kravet på särskilda skäl i 20 kap. 9 § fjärde stycket skollagen. SKR bedömer att tillämpningen av regelverket förenklas av att de särskilda skälen i princip är densamma vid bedömningen enligt 31 a § andra stycket och 9 § fjärde stycket. Olika formuleringar väcker frågan om de särskilda skälen enligt 31 a § är några andra än de som avses i 9 § fjärde stycket. Av förarbetena till den sistnämnda bestämmelsen framgår att de särskilda skäl som avses i paragrafen i huvudsak är kopplade till individens personliga förhållanden (se prop. 1993/94:126 s. 23), varför det enligt SKR saknas skäl att ange detta direkt i lagtexten i 31 a §. Det är tillräckligt att det i lagkommentaren anges att de särskilda skälen ska avse individens personliga förhållanden och ge exempel på situationer då särskilda skäl kan anses föreligga.

Lagstiftning måste samspela

SKR vill också framhålla vikten av att olika lagstiftningar som aktualiseras för målgruppen för sfi samspelar - dels för att myndigheterna som tillämpar de olika lagstiftningarna ska ges rätt förutsättningar att fullgöra sina uppdrag, dels för att de olika besluten ska framstå som logiska och sammanhängande för individen.

Till exempel saknas det i utkastet till lagrådsremiss en analys av vilka konsekvenserna blir av en tidsbegränsning av rätten till sfi för socialtjänsten vid prövningen av ekonomiskt bistånd. Sedan 2021 har det i portalparagrafen för bistånd, 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (SoL), lagts till en skrivning om att kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande innebär att vid behov delta i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare eller motsvarande utbildning vid folkhögskola. Regeringen bör klargöra hur bestämmelsen i 4 kap. 1 § SoL ska tillämpas i de fall tidsfristen har löpt ut för individen.

Verksamhetspoäng och fortbildning av lärare

SKR anser att utredningens förslag om att införa fastställda kurstider och verksamhetspoäng i sfi är ytterligare en åtgärd som skulle kunna bidra till skapa en tydligare målbild för såväl verksamheterna som eleverna vilket i sin tur kan gynna progression och genomströmning i utbildningen. Därför välkomnar förbundet att regeringen nu har gett Skolverket i uppdrag att ta fram kursplaner för kurser i sfi där kursernas studieomfattning ska anges i verksamhetspoäng.

Förbundet anser att regeringen även borde satsa på kompetenshöjande insatser för lärare i sfi för att på så sätt höja kvalitén på utbildningen och förbättra progressionen i utbildningen.

6.5 Den som har rätt att delta i sfi ska ha rätt att delta i sådan utbildning även i en annan kommun än hemkommunen, om personen med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få delta i utbildning i den andra kommunen. I ett sådant fall ska den kommunen vara skyldig att se till att personen erbjuds sfi. Kommunen ska också informera hemkommunen om att den har tagit emot personen till sin sfi.

En kommun som har tagit emot en elev, som kommer från en annan kommun, för utbildning i sfi, ska få ersättning för sina kostnader för elevens utbildning från elevens hemkommun.

- SKR tillstyrker förslaget.

SKR ser positivt på regeringens förslag om att personer ska ha rätt att studera sfi i annan kommun än hemkommunen under förutsättning att de med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl för det. Förbundet framförde i sitt yttrande till utredningens betänkande att rätten att läsa sfi i annan kommun bör förutsätta att det är avgörande för elevens möjlighet att kombinera sfi med annan insats som är viktig för etableringen, exempelvis yrkesutbildning eller arbete. Regeringens förslag är i linje med denna synpunkt.

8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

8. Ändringarna i skollagen ska träda i kraft den 1 januari 2025.

De nya bestämmelserna om bedömning av en elevs kunskaper, innehållet i den individuella studieplanen, rätten att delta i utbildningen i en annan kommun än hemkommunen, överlämning av studieplanen vid övergång till en annan huvudman, tidsgränserna för utbildningen och interkommunal ersättning ska tillämpas första gången i fråga om den som tas emot till sfi för första gången efter den 31 december 2024.

För den som har tagits emot till sfi före den 1 januari 2025 ska rätten att delta i utbildningen gälla till och med den 31 december 2027. Huvudmannen ska besluta om att förlänga den tid som personen har rätt att delta i utbildningen, om tidsperioden inte har löpt ut och personen med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl. Ett sådant beslut ska få fattas för högst sex månader åt gången. Den totala tiden för förlängning ska inte få överstiga tre år. Huvudmannen ska också när som helst få besluta att utbildningen ska upphöra om eleven saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller av annan anledning inte gör tillfredsställande framsteg. Den vars sfi har upphört efter ett sådant beslut eller som frivilligt avbrutit utbildningen ska på nytt beredas sådan utbildning, om det finns särskilda skäl för det och det kan ske inom ramen för de angivna tidsfristerna.

- SKR tillstyrker förslaget.

SKR tillstyrker förslagen om ikraftträdande och övergångsbestämmelser men vill betona vikten av att regeringen tar fram en lösning för hur huvudmännen ska få tillgång till uppgifterna i den individuella studieplanen, se kommentar till förslag i avsnitt 6.3.

Vidare anser förbundet att datumet för när tidsbegränsningen börjar gälla för eleverna som har tagits emot till sfi före den 1 januari 2025 bör föras in i den individuella studieplanen. Annars kommer det inte gå att följa detta datum, och därigenom elevernas tid i sfi, i de fall eleven byter huvudman.

9 Konsekvenser

Regeringen har i budgetpropositionen för 2024 beräknat att kommunerna från och med 2025 ska tillföras 57 miljoner kronor årligen för arbetet med att upprätta en handlingsplan (avsnitt 6.1), samt för arbetet med att bedöma elevernas kunskaper vid mottagande till sfi (avsnitt 6.2). SKR saknar en beräkning över kostnaderna som förslagen i utkastet till lagrådsremiss för med sig. Som det ser ut nu är det inte möjligt att förstå hur regeringen har kommit fram till slutsatsen att kommunerna ska ersättas med 57 miljoner kronor. Förbundet anser att regeringen behöver ta fram en kostnadsberäkning.

SKR vill även framhålla att förslaget om överföring av den individuella studieplanen mellan huvudmän (avsnitt 6.3) kommer att innebära en ökad administration för kommunerna. Även förslaget om att personer ska ha rätt att studera sfi i annan kommun än hemkommunen (avsnitt 6.5) kommer innebära en ökad administration för kommunerna. Regeringen behöver beräkna kostnaden för den ökade administrativa bördan i båda dessa fall.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande